

CSIKI LAPOK

TÁRSADALMI, KÖZGAZDASGI ÉS SZÉPIRODALMI HETI LAP.
MEGJELENIK MINDEN SZERDÁN.

Szerkesztési iroda:

Csik-Szereda

Györgyjakab Márton

könyvkerekesedés

hová

a lap szellemi részéről

közlemények,

előfizetési pénzek és hir-

detések küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 4 frt.

(Külföldre) 5 frt.

Félévre 2 frt.

Negyedévre 1 frt.

Hirdetési díjak

a legelsőban számítanak

a hirdetésért külön minden

bejelentésnél 30 kr.

Nyilatkozási cikkek

soronként 20 kr-ért közöl-

tetnek.

Felelős szerkesztő: Dr. Bocskor Béla.

Kiadó tulajdonos: Györgyjakab Márton.

FŐMUNKATÁRSÁK: Hochschild Lajos Gyergyóban.

Vitos Mózes a központban.

Emberi Árpád Udvarhelymegyében.

Előfizetési felhívás! H. H. 328

Lapunk, jelen számával a harmadik évfolyamába lép. Előfizetőink már eddig is meggyőződhetnek, hogy a „CSIKI LAPOK“ vármegyénk életének hí tükre volt s a megyei és községi érdekek benne a legbuzgóbb szószólóra találtak. Bizvást mondhatjuk, hogy lapunk alaposágban, sokoldalúságban, de még olosóságban is a vidéki hetilapok között az első helyet foglalta el. — Nem állottunk soha önös érdekek szolgálatában. — Küzdöttünk az ellen, a mit rosznak, vagy meg nem felelőnek találtunk. — Pártoltuk azt, a mit olyannak hittünk, hogy a köznek s különösen megyénk lakóinak használ. — Nem vezetett sem alacsony hízeltés a hangadó tényezők iránt, sem pedig az oppozíció alkotás viszketege, -- s noha, tudjuk, találkoztunk nem egyszer egyeseknek nem tetszésével, de állandó maradt a jók, higgadtak és nemes érzületűek rokonszenve, mely már csak azért sem hagyott el bennünket- mivel tudták és tudják a jóakarataknak, hogy a kezdet nehézségeivel kellett küzdenünk. — Általánosságban kedvező pártolásra találtunk.

Ezen pártolást kellőképpen viszonzni óhajtván, elhatároztuk a jövőre is egyenes és táutorithatlan irányelveink mellett megmaradni, s mindenkor a mindenekfelett álló közérdekek lelkes szószólójának lenni; ez lesz továbbra a „CSIKI LAPOK“ főcélja.

Azonban hogy még teljesebben elérhesse ezt, jövőre jóval szélesebb keretben öleli fel a megyei, vidéki s községi életet; a közgazdasági, ipari, kereskedelmi, művelődési s egyéb társadalmi érdekeit vármegyénknek s városunknak behatóbban fogja tárgyalni. — Ezeket kivül az események rovata gazdagon lesz összeállítva.

Tárzarovatunkban is csak irodalmi becsü dolgozatokat közlünk, melyeknél szintén főgondot fordítunk arra, hogy e dolgozatok tárgyuknál fogva a közvetlenség értékével birjanak, vidékünk s népünk köréből legyenek véve; és ne csupán tartalmuk, hanem alakjuk által is a közönséges dolgozatok fölé emelkedjenek s minden tekintetben alkalmasak legyenek ugy a tanításra, mint a szórákoztatásra.

Ezre nézve azonban szükség volt a lap szellemi erejét is gyarapítani. Igy jövőre Dr. BOCSKOR BÉLA felelős szerkesztőn és VITOS MÓZES eddigi főmunkatárson kívül megnyertük HOCHSCHILD LAJOS és EMBERY ÁRPÁD tanárokat; — az előbbi Gyergyót, az utóbbi Udvarhelymegyét fogja képviselni. E nevek melyekhez már eddig is sokoldalú hírlapi s más irodalmi munkásság fűződik, kezességet nyújtanak, hogy az olvasó közönség miniazon igényei, melyeket egy lap iránt támaszthatnak, — teljes kielégítést nyerendnek. Külmunkatársaink sorát is Rudnyánszky Gyula általános ismert jeles költő és beszélyíróval, valamint több jóhírnevű hírlapíróval gazdagítottuk, Rudnyánszky minden hónapban egy szellemes tárczacikket fog lapunk számára írni.

Tehát, nemesak a két megyét általában, hanem minden egyes vidék oly irodalmi férfiak fogják lapunkhoz kapcsolni, kik által a „CSIKI LAPOK“ ugy megyénk, mind a szomszéd Udvarhelymegye s a vidék központjává lesz.

Ezeket kivül még január hó folyamán esetleg külön regényfelkielét alakjában, vagy pedig „Regény csarnok“ cím alatt egy érdekfeszítő olasz regény közlését kezdjük meg. E regény csakis a „CSIKI LAPOK“ számára lett magyarra fordítva.

A regény címe:

„A San Pietro dicastelloi bűvészno.“

Regény, Velenceze hajdankorából.

Lapunk annélfogva oly gazdag tartalommal fogja harmadik évfolyamát folytatni, hogy bizonyára ki fog emelkedni a vidéki hetilapok közül. — Egymaga is elégséges lesz, hogy azoknál, kiknek sem elég alkalmuk, sem idejük nincs a terjedelmes napilapok végigolvasni, — egyetlen s kedvelt családi lappá legyen, melyből mindazon főbb országos mozgalmak, eszmék, kérdések s eseményekről olvashat minden s mégis kellő érthetőséggel, melyek általános érdeket kelthetnek s a közfigyelmet magukra vonják.

A két megye minden művelt családjára nézve nélkülözhetetlené válik a „CSIKI LAPOK“ már azért is, hogy ugy Csik-, mint Udvarhelymegye reménnyel biztató jövődjének buzgó ébresztője, s kitartó munkása lesz. Küzdeni fog, hogy különösen megyénk a jellemű szebb jövőt derítsen, hogy bontakozzon ki a századok ejtette sebeiből, fogyatkozásaitól, hogy népünket e megyéhez ne csak a múlt emlékei kössék, hanem a gazdaság, ipar, kereskedés s művelődés felvirágzása által jóléttel kínáló lakóhelylyé tegyék a messze jövőben is.

Lapunk bátor, kitartó szószólója, fejtegetője lesz minden vidék érdekeinek, hogy a fellendülést ugy Csik-, mind Udvarhelymegye minden részére kiterjessze. Érdekeink megóvásában, azokért való küzdelmünkben s kivívásukban semmi sem némitja el szívünket, nem fojtja vissza gondolatainkat, mert lapunk teljesen független, senkinek sem obligált szolgálja, a hazafiai érzés gondolat szabád, független kifejezést fog benne nyerni s a két megye társadalmának minden osztálya fellelheti benne független és bátor védőjét.

Ezen tudatból merítjük tehát azo felhívásunkat, melyben Csik- és Udvarhelymegye családjait pártolásra kérjük, pillanatnyira sem kételkedvén abban, hogy lapunk eddigi barátai zászlónkhoz hívek maradni és maguk mellé új, meg új pártfogókat toborzani fognak. — Csak ékép lesz lehetséges kárpótlást nyerni azon nagy anyagi áldozatokért, melyeket eddig is hoztunk, de ezután, a munkatársak számának nagyobbítása folytán még nagyobb mértékben meghoznunk kell.

A „CSIKI LAPOK“ a legelsőbb vidéki lapok egyike.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Egész évre 4 frt. (Külföldre 5 frt.) Félévre 2 frt, Negyedévre 1 frt. Egyes szám ára 10 kr.

Előfizetheti Györgyjakab Márton lapkiadónál; Kritsa Péter könyvkerekesedés Gyergyószentmiklóson és Riemer Ede kereskedésében Székely-Udvarhelytt.

Dr. Bocskor Béla,

felelős szerkesztő.

Györgyjakab Márton,

kiadó laptulajdonos.

Ha volt is elismerés, csak szavakban nyilvánult ez. Elismerték, hogy a székelyföld a magyarság melegágya Erdélyben, s nélküle Erdély már rég oláh földdé lett volna. Az ország visszhangzott a székely hősiességtől, a szabadság hőskölteményeinek szép gyöngyeit mi szolgáltattuk.

Mindennek fejében a gyakorlati haladás terén cserében nem kaptunk semmit. Nem hódolunk ugyan amaz elvnek, hogy mindent az államtól kell várni, s tudjuk, hogy egy szemernyi önerő felér a legerősebb gyámsággal; nem is ohajtunk mi mást, csak támaszt ott, hol a nehézség meghaladja erőinket. Az ilyen esetben mi is jogosak vagyunk a segílyre s e segíly kivívásának hangos szószólója lesz mindenkor lapunk. A tapasztalat pedig bebizonyította, hogy szószólóra szükségünk van. Nem is szűnik meg e lap ilyen irányban működni, hogy derüljön a székelyföldre egy boldogabb jövő, s hogy ez jöjjön el, adja a jó Isten.

LEVELEZÉS.

Iskola-szentelés.*)

Gyergyó-Tekerőpatak szép napja volt 1890. november 28-ika; ekkor szentelték fel az újonnan emelt iskola-épületet és adták át czéljának. Az iskolát, mely mintegy 9000 forintjába került Tekerőpatak községének. Kis Sándor építész építette föl. Van benne 3 terjedelmes, korszerű szellőztető készülékekkel ellátott tanterem, melynek mindenike befogadhat 80 tanulót; van benne még tanítói lakás, könyvtári és irodai helyiség. Az épület úgy paedagogiai, mint közegészségügyi tekintetben megfelel a kívánalmaknak, s egyaránt dícséretre válik úgy az építőmesternek, mint az építendő községnek.

A nevezett napra az iskola, községháza és plébánia környékét fenyőágakkal díszítették fel, az iskola udvarán tábori tűz lobogott, a mozsárágyuk megtöltve állottak, hogy a bekövetkezendő ünnepség alatt hirdessék a község örömét.

Az ünnepély d. e. 10 órakor a templomban kezdődött meg, hol Both Ferencz főesperes számos lelkész társaságával mellett alkalmi imákat énekelt. Innen a közönség és az iskolás gyermekek az új épületbe vonultak, — mely a szokásos szertartások közt Both Ferencz főesperes által felszenteltetett. Ennek megtörténetével az iskolás gyermekek a himnusz énekelték el s erre Both Ferencz tartá egyikét legremekőbb szónoklatainak. A szép beszéd a közönséget könyvezésig meghatotta s annak elhangzása után lelkes éljenzésbe tört ki.

Ezután a tanulók ismét dalokat énekeltek, mire Orbán József VI. osztályos tanuló mondott szép üdvözlő és köszönő beszédet. A gyermek kiváló bátorsága, értelmes szavalása és a csinos szerkezetű beszéd szintén megnyerte a közönség tetszését, a mit legjobban bizonyították a beszéd végeztével zajosan felhangzó éljenek. — Még egy pár ének és szavaltat meghallgatása után az egész közönség a templomba vonult, hol Both Ferencz főesperes mondott hálaadó szent misét, fényes segédlettel.

*) Mult számunkra későn érkezett.

Szerk.

fakadó virágokkal, hajladozó galyakkal, köröskörül futó vidám ösvényekkel. Tul a folyón nagy mogyorós nyult el a hegyek lábáig, sárgával himzett pázsitjával, vidor madárlakóival, eleven világgával, fűszeres illatával.

Jövedelmes volt e malomban a molnárság. Egész Gyergyóból ide hozták az őrleni valót. Szombatokint hetivásárnak is beillett, annyi volt ott a szekér, a lóbas jószág, az őrle nép. A malom urasági birtok volt, a híres Pongrácz uraságé. — A molnárt is Pongrácznak hívták, de ez csak zselléres volt.

Pongrácz Mihály molnár rátartós székely ember volt. Ősei nem voltak zselléresnek, hanem lófőszékely nemesek, mégpedig a javából, testvérágbeli rokonok a mostani Pongrácz urasággal. Legalább így tudta ezt ő s így beszélte mindenkinek.

Báthori István, erdélyi fejedelem, kinek nagy volt a híre, ő a kinek nem kevésbé kökemény volt a szíve, s ki ellen a székelyek pártot ütöttek, az ő ösét is, mint pártütőt a 37 pártütő székely nemes közt bitóra húzatta. Megfosztotta a familiát nemességétől, szép vagyonától s oda ajándékozta a hű testvérnek, — ki mindig jól értette a köpenyforgatást. — Így lett az egyik Pongrácz ivadéka szegény, földönfutóvá; — a másiké pedig dúsgazdag, annyival inkább, mert a régi Pongráczok egyik markukkal erősen szorították az ősi birtokot, a másikkal pedig gyarapították azt, úgy hogy ezen család utolsó sarja, a fiatal Pongrácz Pisti oly gazdag, hogy szerit számát se tudja tőmérdek kincsének. Bársonyban, selyemben kél s fekszik minden nap s nemcsak Erdélyben, hanem Magyarországon is otthon van. Megsüvegei Erdély is, Magyarországon is. (Folyt. köv.)

Az ünnepélyt az iskola-épület termében rendezett közebéd követte. Az ebéd folyama alatt igen szép és tartalmas pohárköszöntőket mondtak. Both Ferencz főesperes, Puskás, Molnár, Ferenczi plebánosok s még többen mások. Az ebéd a késő délutáni óráig tartott. A szép napot nép-ünnepély fejezte be, melyet az intézők a község-háza nagytermében rendeztek. ős.

TANÜGY.

Pályázati hirdetés. A csiki róm. kath. tanító-egyesület felcsiki fiókkör tagjait van szerencsém figyelmeztetni, hogy a központi igazgató választmány m. hó 3-án tartott ülésében a következő két pályátételt tűzte ki:

a) „Irassanak be egy 6 osztályu osztatlan népiskolában a gyermekeknek (osztályonkint vagy csoportonkint) egy heti tanfolyam alatt feladott magán foglalkozási tételek; jelöltessék meg esetről-esetre ezen magán foglalkoztatások ellenőrzésének, felülvizsgálásának módja és az így elért eredmény.“

b) „Kutassák és a tanító saját tapasztalataiból fejtsék ki azon eljárás és tanmód, mely szerint valamennyi tantárgy körében a gyermekek ne gépies és betűző, hanem értelmes és önálló feleletet adjanak.“

A pályaművek jelégés levélkével ellátva 1891. július hó 1-éig az ált. egyesület elnökéhez nyújtandók be.

Csik-Karczfalva, 1890. december 14-én.

Ferencz József, köri elnök.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Boldog újévet!** Mire lapunk tisztelt olvasóink kezéhez jut, 1890. már a mindent elnyelő végtelenség óriási sirjába hanyatlott. Szilveszter a vén sirású már rávetette az utolsó lapát földet is. A lehanyatló évvel együtt mennyi remény dült a semmiségbe, mennyi vágy, kívánság, óhajlás lett füstté, párává. Mily sok fájdalom, szenvedés hagyta vissza az ember szívében a ki nem oltható emlékezetnek sajtó fulánkját. De im! a jövőbe néző szemek előtt a remény rózsás színében jelenik meg 1891. s mi az újév bölcsőjénél jobb jövőt váró emberi szívünk teljes melegével kívánjuk, hogy lapunk tisztelt előfizetőinek, barátainak, olvasóinak adjon Isten boldog újévet!!!

— **Esküvő.** Embery Árpád a székelyudvarhelyi r. kath. főgymnasium derék tanára és lapunk jeles főmunkatársa december hó 27-én esküdtött örök hűséget siménfalvi Boross Károly bájos és szeretetreméltó leányának Gizellának. Állandó szerencse és boldogság kísérje e szép frigyét.

— **Esküvő.** Szemerjai Lajos adóhivatali számtiszt december 28-án vezette oltárhoz Lövétén odavaló Ráduly Sándor kedves és szép leányát Róza kisasszonyt. Az esküvő megtörténetével tartott rövid villás reggeli után az új pár az ifjú férj állomás helyére, városunkba utazott. Tartós boldogságot kívánunk az új párnak

— **Sport.** A csikszeredai korcsolyaegylet csinosan berendezett jégpályáját január hó 1-én délután 3 órakor fogja ünnepélyesen megnyitni.

— **A tél.** Vékony hóréteg borítja a mezőket s már télni kezdtek az emberek, hogy a beálló tél szokatlanul enyhe lesz. És ugyancsak csikorgó idővel köszöntött be. Most midőn e sorokat írom, a nap helyzetének legmagasabb pontján áll és a hőmérő higánya mégis 15 fokot mutat 0 alatt. A derült éjjeleken a hőmérő még jóval alább süllyed, úgy, hogy nap felköltekor 22—27 fokon tartózkodik. A föld melegének kisugárzását éjjelenként a legcsekélyebb felhő sem mérsékli; a vetések ugyancsak tázhatnak a vékony takaró alatt.

— **Mükedvelők előadása.** A mükedvelő társulat 1891. január 10-én a Hutter-féle nagyteremben táncmulatsággal egybekötött előadást rendez a „Székely nemzeti muzeum“ csarnokára. Ez alkalommal színre fog kerülni Csiki Gergelynek „Buborékok“ című itünnő vígjátékát Gözsi Árpád rendezése mellett. A nagyobb szerepeket Biális Akosné, Pap Györgyné, Lakatos Mihályné, Gál Margit, Szász Ilonka, Sprencz Helén Peitl Mariska továbbá Hazay László, Darvas Béla, Pakot János, Kozma István, Darkó Aron, György Ignác Lakatos Mihály Sprencz Arthur logják játszani. Az érdekesnek ígérkező előadás próbái szorgalmasan folynak s hisszük, hogy közönségünk már csak a jótékony cél érdekében is — mely minden valódi székelynek szíven fekszik — tömeges megjelenésével fogja megjutalmazni derék mükedvelőink önzetlen fáradozását.

— **A székely iparkamara** decz. 27-én tartotta meg Marosvásárhely tanácsháza nagytermében Br. Bánffy Zoltán miniszteri biztos elnöklete alatt alapuló közgyűlését. Elnöknek megválasz-

tattott Tauszig B. Hugó az erdélyi keresk és iparbank titkárja. Kereskedő-afelnökké: Vagner Lipót, iparosafelnökké: Szabó István választották. A közgyűlés végeztével az összes tagokat barátságos ebédre hivta meg Br. Bánffy Zoltán főispán. Az ebédn kedélyes hangulat uralkodott, pohárköszöntőkben nem volt hiány. Ebéd közben Baross minisztert táviratilag üdvözlötték. A csiki kereskedők és iparosok ezen gyűlésen nem vettek részt, mert ezen őket igen közelről érdeklő dolog iránt akkora közönyösséget tanusítottak, hogy még csak képviselőiket sem választották meg.

A csiksomlyói jótékony nőegyesület ez évadban a harmadik fillérestély 1891. január 13-án este tartja meg. És pedig Pap Andrásné rendezése mellett a következő pogrammal. Színre kerül Csiki Gergely „Anna“ című 1 felv. színműve. Személyek: Anna — Pap Andrásné, Tolmai Bálint — Fülöp Árpád Janka néje — Nagy Ida, Péter, nagybátyja — Szász Károly, Zeréndi Jenő — Wellmanu Samu, Julcsa — Fülöp Árpádné. — Népdalok énekl Ambrus Dénes. Felolvasás, tartja Glósz Miksa. Szavaltat, N. N. által. Zene. Belépti díj 10 kr. Kezdeté 7 órakor. Ezen kedélyesnek ígérkező fillérestélyre felhívjuk az érdeklődő közönség figyelmét — miután meghívók vidékre nem küldetnek szét.

— **Halálozás.** Gál Tamás m. kir. honvédszázados sulyos csapás érte, leánya Erzsébet, ki a tavasszal ment nőül Gál János udvarhelyi derék kereskedőhöz, decz. hó 28-án, élete 25-ik évében elhunyt. A szomorú esetről a gyászoló család a következő jelentést adta ki: „Alólirottak szomorodott szívvel jelentjük a feledhetlen nő, gyermek, testvér és rokonnak: Gál Erzsébetnek, folyó hó 28-án d. e. fél 11 órakor, életének 25-ik évében, a haldoklók szentségének ájtatos felvétele után — tüdővészben történt gyászos elhunytát. A boldogultnak földi részei f. hó 30-án d. e. 10 órakor a helybeli r. k. köztemetőbe örök nyugalomra helyeztetni, lelki üdvéért pedig az engesztelő szent miseáldozat ugyan a fenti órákban a r. k. plébánia templomban, a Mindenhatónak fog bemutatni. Béke porai felett! Székelyudvarhely, 1890. decz. 28. Gergely Ferencz és neje Juliánna, valamint Fröchlich Zsigmondné mint sógorai. — Gál János, ke eskedő, mint férje. Gál Tamás m. kir. honvédszázados s neje Veronika, mint szülői. Gál Mihály, Lajos, Ida és Ferencz, mint testvérei.“ — A lesújtott szülőket s a bánatos férjet vigasztalja azon tudat, hogy fájdalmukban őszinte szívvel osztoznak a jó barátok és ismerősök.

— **Zoltán Gyula színtársulata** Gyergyószentmiklóson megkezdette előadásait. Eddig négy darabot hozott színre: „V. „Lászlót,“ „Vadgalambot,“ „Apósokat,“ „Thurán Annát.“ Bemutatta tehát a drámát, népszínművet s vígjátékot, s mind a háromfelében sikerült folyékony s élvezhető előadást nyújtott a közönségnek. Azonban a közönség érdeklődése még oly annyira lanyha, hogy a legszegényebb igényt sem elégíti ki. Különben erre Zoltán társulata a legutóbbi itteni időzése alatt maga szolgáltatva az okot. Igaz, hogy most felújulva, megerősödve jött hozzánk s így a részvétlenségre most okunk nem lehet. Az eddig színre hozott darabok, a sikerült előadások s az, hogy a repertoiron is új és kiváló termékek vannak jelezve, felköltherik a színházlátogató közönség általános érdeklődését. Már is elismeréssel kezdenek a társulatról szólni, mi jele annak, hogy ezután teltebb házra számíthat.

— **Pompás irodalmi tréfát** csinált a „Mátyás Diák“ című élelclap a karácsonyi mellékletben, a mely 8 nagy oldalra terjed. E melléklete ugyanis Jókai Mór. Vajda János, Gyulai Pál, Kiss József, Endrődy Sándor, Komócsi József, Pósa Lajos, Szász Károly, Várad Antal, Ábrányi Emil, Inczédi László, Szabó Endre, Tolnay Lajos, Dóczi Lajos Rudnyánszky Gyula, Prém József, Kozma Andor és Palágyi Menyhért verseit, illetve verstörödekeit illusztrálva mutatja be és pedig oly módon, hogy ez illusztrációk az illető költők sikerült, a versekhez illő karrikaturáit képezik. E karácsonyi mellékletet a következő írók jobbnál jobb vígjátékei töltik be: Mikszáth Kálmán, Gabányi Árpád, Maróthy Dezső, Gracza György, Pósa Lajos, Sebők Zsigmond, Luby Sándor Szomoró Károly és Murai Károly. — A „Mátyás Diák“ főlapja a szokott terjedelmű és tartalma. Előfizetési ára negyedévre egy forint. Mutatványszámokat a kiadóhivatal (Sarkantyúutca 3 sz.) ingyen és bérmentve küld.

— **A „Budapesti Hírlap“** előfizetési felhívására figyelmeztetjük a t. cz. olvasóközönséget.

A kis lutri húzása.

Brünn, 1890. december 24.

7. 69. 22. 31. 52.

Szám 3246—1890. tlkvi.

Árverési hirdetményi kivonat.

A csikszeredai kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság közhíré teszi, hogy a csikszentmiklósi rk. egyházmegye végrehajtónak Miklós Elek és Miklós Márton végrehajtást szenvedők elleni 200 frt 91 kr tőkekövetelés és járulékaik iránti végrehajtási ügyében a csikszeredai kir. törvényszék területén levő Csikszépvíz község határán fekvő a csikszépvízi 385. sz. jtkvben A. † 596, 1054, 1087, 1089, 1092, 1152, 1173, 5891, 6240, 6621, 7323, 7356, 7372, 7373, 7374, 7517, 7526, 7576, 7577, 7623, 7625, 7643, 7663, 8151, 8167, 8191, 8209. hrsz. a foglalt ingatlanokból a Miklós Márton és Miklós Elek 2/3 részbeni illetőségére 155 frt 66 krban; továbbá a Miklós Márton tulajdonát képező csikszépvízi 2393. sz. jtkvben A. † 2909, 2911. hrsz. a foglalt kaszálóra 197 frtban és végül a Miklós Elek nevére felvett csikszépvízi 2394. sz. jtkvben A. † 3011. a) hrsz. a foglalt kaszálóra 48 frtban ezennel megállapított kikiáltási árban az árverést elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az **1891. évi január hó 21-ik** napján délelőtti 9 órakor Csikszépvíz község házában megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Árverezni szándékozik tartozni az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. évi LX. tez. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni; avagy az 1881. LX. tez. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. tvszék mint tkvi hatóság.

Csikszeredán, 1890. szeptember hó 25-én.

Arnó Ernő,
kir. tvszéki bíró.

Szám 3022—1890. tlkvi.

Árverési hirdetményi kivonat.

A csikszeredai kir. törvényszék, mint tlkvi hatóság közhíré teszi, hogy csikszépvízi Máxim Éva és társainak, o-toplicai Roth Jánosné szül. Dájbukát Katalin elleni közösség megszüntetése iránti ügyében a csikszeredai kir. törvényszék területén levő Csikszépvíz község határán fekvő, a csikszépvízi 2049. sz. jtkvben A. † 306, 307/1 hrsz alatt foglalt s Dájbukát, Máxim Éva, Anna, Irmuska és Zakariás tulajdonát képező épületes beltelek és udvartérre 800 frtban megállapított kikiáltási árban a közösség megszüntetése iránti árverést elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlan az **1891. évi január hó 8-ik** napján délelőtti 9 órakor Csik-Szépvíz község házában megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Árverezni szándékozik tartozni az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben, vagy az 1881-ik évi LX. törvényezikk 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. alatt kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság.

Csikszeredán, 1890. évi szeptember hó 25-én.

Arnó Ernő, kir. tvszéki bíró.

2-0 E L E G Á N S

F A S Z Á N A K.

Finom festés és piros posztóval 65 frt.
Zöld posztóval 70 frt.
Drapsán posztóval 75 frt.
Diófa és kőrisfából készült szám, zöld posztóval 100 frt.
Ugyanaz, vastalppal 130 frt.

Friemer Edénél
SZÉKELY-UDVARHELYT

és lapunk kiadóhivatalában, hol a mintarajz is megtekinthető.

Györgyjakab Márton
nyomdatulajdonos, Csikszeredában.

Ajánlja már több év óta fennálló, s a korigényeinek megfelelően berendezett

KÖNYVNYOMDÁJÁT,

hol mindentféle nyomtatványok csinosan, izlésesen és igen jutányos áron a meghátározott időre pontosan elkészítetnek. Papír gyári áron számítatik.

Továbbá ajánlja dúsan felszerelt

nyomtatvány-raktárát,

hol mindennemű **egyházi, bírósági és községi** nyomtatványok kaphatók.

A legnépszerűbb és a legelterjedtebb magyar napilap

1891.
XI-ik évfolyam.

A legnépszerűbb és a legelterjedtebb magyar napilap.

„Budapesti Hirlap“

Szerkesztők és laptulajdonosok:

Csukási József és Rákosi Jenő.

A „Budapesti Hirlap“-nak a hazai művelt olvasóközönség vette meg alapját. A lap eleitől fogva megértette a magyar közönség szellemét, minden pártérdek mellőzésével küzdött nemzetünk- és fajunkért, ez egyetlen jelszóval: **magyarság!** — Viszont az ország legkiválóbb intelligenciája is azonosította magát a lappal, fölkarolva azt oly módon, mely páratlan a magyar ujságírás történetében. A hazai sajtóban máig a legfényesebb eredményt a „Budapesti Hirlap“ érte el; legnépszerűbb, legelterjedtebb lapja ez országnak.

A „BUDAPESTI HIRLAP“ politikai cikkeinek iránya mint eddig, úgy ezentúl is mindenkor nemzeti és a pártérdekektől független. Politikai hírei széleskörű összeköttetések alapján a legmegbízhatóbb forrásokból származnak. Az országgyűlési tudósításokat a gyorsírói jegyzetek alapján szerkesztik. Magyarország politikai és közléte felől távirati értesülésekkel látnak el rendes levelezők, minőkkel minden városban, sőt nagyobb községben is bír a lap. A BUDAPESTI HIRLAP távirati és telefon tudósításai manap már teljesen egyfokon állanak a világsajtó legjobban szervezett hírszolgálatával. A BUDAPESTI HIRLAP tárcarovata a lapnak egyik erőssége és mindig gondot fordít rá, hogy megmaradjon előkelő színvonalán. A napi rovatokat kitűnő zsurnaliszták szerkesztik s a helyes értesülés ismert legügyesebb tudósítókra van bízva. Rendőrségi és törvényszéki rovatok külön-külön szerkesztői a főváros sötét eseményeit is midig oly hangon tárgyalják, hogy a „Budapesti Hirlap“ helyet foglalhat minden család asztalán. A közgazdasági rovatban a magyar gazda, birtokos, iparos, kereskedő megtalálja mindazt, a mi tájékozásra szükséges. A regénycsarnokban csak kiváló írók legújabb műveit közli.

Az előfizetés feltételei: Egész évre 14 frt, félévre 7 frt, negyedévre 3 frt 50 kr., egy hóra 1 frt 20 kr. — Az előfizetések vidékről legcélszerűbben postautalványon eszközölhetők következő cím alatt:

A „BUDAPESTI HIRLAP“ kiadóhivatalának

BUDAPEST,
IV. kerület, Kalap-utca 16 szám.

(3-4)

G A V O R A J Ö Z S E F.

Az 1885. évi budapesti orsz. kiállításon kitűnő munka- és jó izlésért kiállítási nagy érmmel kitüntette.

Budapesten, váczi-utca 17. szám.

Ajánlom dúsan felszerelt **egyházak és kápolnák berendezéséhez** szükséges tárgyaimat, a legjutányosabb áron; a lehető legszebb kivitelben. — Nevezetesen:

Miseruhákat.
Pluviale, Dalmatika és Ornatusokat.
Egyházi és társulati lobogók.

Tűzoltó, iskolás gyermek, Mária-társulati, ipar-társulati, dalegyleti és temetkezési-egyleti zászlókat.
Szent szobrokat, csillárokat, ciborium és kelyheket.
Fali- és oltár-gyertyatartók és oltárlámpákat.
Monstranciák, stáció-képek, oltárok, uri koporsókat

Régi ruhák javítását, valamint kehelyek, ciborium Monstrancia, oltár-lámpák és oltár-gyertyatartók megüzüstölést vagy megaranyozását elvállalom és olcsón készítem el.
Nagy választék arany-, ezüst- és selyemhímzések, — valamint hímzett egyházi ruhákban.

Egyházi csipkék, oltárterítők, fali- és iskola-**KERESZTEK,** Egyházi szövetek, **damastok** stb.

Pontosságomat több százra menő elismerő levelekkel bizonyíthatom.

Arjegyzelet és költségvetéseket kívánatra bérmentve küldök.

(24—26)

Csikvármegye felirata.

Csikvármegye törvényhatósága a birtokviszonyok rendezése érdekében, egy feliratnak az országgyűléshez és egyes a feliratban megnevezett miniszterekhez intézését még 1890. október 30-án elhatározván, e feliratot az alábbiakban szóról-szóra közölni kötelességünknek tartottuk, hogy olvasóink s általában a vármegye lakossai megismerjék e feliratot és abból amaz intenciót, mely a közgyűlést a felirat küldésére rábirta.

A felirat következő:

Mélyen tisztelt képviselőház!

Csikvármegye törvényhatósága f. évi október hó 30-án tartott rendes közgyűlésében elhatározta, hogy tekintettel a Székelyföldön 1848 előtt fennállott birtokviszonyokra, a mélyen tisztelt képviselőházhoz, belügy, pénzügy, igazságügy, kereskedelemügy és földmívelésügyi miniszter urakhoz egy azonos felirat nyújtassék be, a közvagyon értékesítése s általában a birtokviszonyok szabatosabb és gyorsabb rendezésére nézve, a mint azt az 1871. évi LV. t. cz. célozza.

A törvényhatóságot ezen felirat benyújtására azon sajnos tapasztalat kényszerítette, hogy mióta ama törvényzikk végrehajtása alkalmazásba vétett, tizenkilenc év lefolyása alatt a roppant idő és költség elpazarlása mellett, még csak annyi sem éretett el, hogy község és község közötti közösség megszűntessék, azok kivételével, melyek egyezségi-leg intéztettek el. Pedig az igények fokozódásával a terhek szaporodnak, s ezek kizárólag a birtokra nehezédvén maholnap elviselhetlenek lesznek, ha csak a szabadrendelkezési jog annak jövedelmezőségét nem biztosítja.

A törvényhatóság sajnos tapasztalta közelebről azon jelenséget is, hogy az italmérsi jogokért járó kártalanítási összegek csaknem felére levonattak a szoros igazság szerint megilletett mennyiségnek, és sajnos látja, hogy e megcsontított jövedelmi forrás is alig számbavehető egyéni haszonért a községtől elvonatott és figyelembe vette, hogy az állami adózás mellett ott van az egyháziak adója a nyers bevétel 25%-ban csaknem minden székely háztartást illetőleg, ott vannak a községi költségvetések 66 községben egyenként ezertől harminczötezer forintig terjedő változatban, ott van az utadó 71 ezer forint előirányzatban, ott van az erdőrendezési költség évenként 16 ezer forintban, ott van a legtöbb községnél az iskola adó 10-től 60 %-kal, melyek mindannyia más községi terhekkal együtt már ez év kezdetétől pótdadóval fedeztetvén, az eddig virágzó községeket közeli megsemmisítéssel fenyegetik, mert a község nyúlj mind a jövedelmezőség fokozását, mind a teljes kihasználást megakadályozza. Megyénkben pedig más segélyforrás nincs, egyedül a földtermése az, minek ez óriási súlyt versenyeznie kell.

És azt is megdöbbenéssel tapasztalta, hogy a közelebbi években e nagynyomás miatt a lakosság száma fokozatosan fogy; szolgálat és munkakeresés cége alatt eltávozik, hogy többé vissza ne térjen. Ha az évente 8 ezret meghaladó utlevélkérek számához az engedély nélkül eltávozókat még annyira becsülik s nem több csak 10%-kal számítjük a vissza nem térőket; annyi a vesztésünk munkaerőben, s annyi a közteher szaporodásunk, hogy bizony méltán aggodhatunk, s méltán kereshetjük az utat a kibontakozásra.

Az urbéri maradvány rendezésére vonatkozó törvények Erdélyre alkalmazott része, a szászöld érintetlen hagyásával, a vármegyét és Székelyfölddel egyenlő elvek szerint bírálja el, tekintet nélkül az 1848 előtt fennállt viszonyokra, s ebben a gyakorlatnak és szokásjognak oly sarkalatos részeit sértette meg, melyeknek figyelembe vétele nélkül a kibontakozás még messze jövőben sem lehetséges. Régebbi törvényeinkből határozottan megállapítható ugyanis, hogy székelyföldön nem volt tulajdonképeni urbéri viszony s mennyiben valamely földtulajdonnak használatáért természetbeni szolgalmány teljesített, az nem urbéri, hanem tisztán bérleti természetű szerződés volt, mert másképp nem lehet érteni, hogy pl. gr. Bethlen Domokosnak csatószegei és szentkirályi ugynevezett urbéresei mégis miként lehettek egyidejűleg armanemesek: Emellett pedig hány vagyonosabb székely ember volt 1848 előtt kiknek ilyen szolgalmányosai voltak, holott soha senkinek eszébe sem jutott azokat földes uraknak, és ezeket urbéresekként tekinteni? és e tényt egkevésbé sem erőltetni meg azon másik tény, hogy 1819/20-ban tehát mégis urbéri összeírás volt, az nem ezen előterjesztés keretében tartozó más célból történt, de ha már megtörtént s ha már annak alapján főleg abszolút intézkedés folyományaképp a székelyföld is kárpóttalatt az 1847-ki urbéri törvények teljes kijátszásával — ez a dogok jogi természetét nem nem változtatta; a mindenki által belső telkéhez kötött jognál fogva szabadon gyakorolható koreszmárlási jogból nem csinálhattott földesuri jogot; a mindenki által szükségéhez képest szabadon gyakorolt legelési és erdőlési jogból nem csinálhattott urbéri maradványt.

Ez alapot nem vette figyelembe a törvényhozás s megyénk tiszta székely községeiben, hol mindenki földesur volt, hol 1848. előtt a bor sörkoreszmárlás fogalma ismeretlen volt, s csak néha a saját termelte pálinka árultatott inkább az ugynevezett közsékely által; oly jogot vélt fölfedezni mely nem létezett, melynek gyakorlata ismeretlen volt, e jogot közbirtokosságának nyilvánította akkor midőn azt meg teremtették 1848. után — inkább a 60-as évektől kezdve, a községek, mint testületek, — és azt az urbér eltörlése után is földesuri jognak ismervén, még olyanokat is részcsiteni kíván belőle, kiknek a községben belseje és annak határán semmi földtulajdona nincs. Ezen alapot nem vette tekintetbe a törvényhozás s megyénk tiszta székely községeiben, hol mindenki földesur volt, hol 1848. előtt és után mostanig a községi szabad erdőket és legelőket birtokos és szolgalmányos saját szükségére szerint korlátlanul és szabadon használta, — nemcsak, hanem a tiltott erdők és legelők felügyeletére kapuzám szerint mindenki kötelezve volt, s igen gyakori esetben szolgalmányos volt a határbíró, erdőbíró; — hol ezen tiltott erdőkből időnként történt szabadtások alkalmával, vagyonra való tekintet nélkül mindenki egyenlő arányban részesült: most egyesek vagyonának ismervén szintén olyanokat is részesít kik rég eltávoztak a községből, semmi kötelek nem fizí ahhoz.

Pedig mindkettőnek községi vagyon természetű kétségtelen, azt mind az eredeti szerzés, mind a gyakorlat, mind pedig az abban kifejlődött szokásjog olyannak szentesítette. — A községek szervezete szerint mindkettő arra volt hivatva, hogy abból a közsükségeket fedeztessenek, s ha most téves felfogás, és téves jogi értelmezés szerint ama céltól elvonatottak s a kiegyenlítésre nem nyújtatik más forrás: megölői is lesznek a községeknek.

Jól tudjuk, hogy ezzel a földesurak érdekeit sértjük, s jól tudjuk, hogy az annak védelmére alkotott törvény ellen nyilatkozunk; de tudjuk azt is, — hogy megyénkről beszélve — sértjük önmagunkat, sértjük a „siculi sunt omnes nobiles“ kasztját; de sértjük bátran a jogért, sértjük bátran a magyar állam érdekéért, — mert mi kemény, virágzó községeket akarunk, s nehánynak vélt jogáért nem akarjuk az összest a jövő bizonytalanságának odadobni.

Némileg elkéstem följelentésünkkel a koreszmajog megváltásának odaitélésére nézve, de nem késtem el közhelyeink és érdekeink megismertetése — s ebből kifolyólag jövő rendeltetését illetőleg, s ha most tartózkodás nélkül kimondjuk, hogy az 1888. évi XXXVI. és az 1871. évi LV. t. cz. alapelve reánk tévesen alkalmaztatott, nemcsak, hanem kivihetetlen, e nyilatkozatra a végső szükség kényszerített.

Az okok mérlegelésétől fog függeni, hogy e merésznek látszó nyilatkozat alapja tartható-e? nekünk kötelességünkben áll azoknak felsorolása.

Mint említettük s mint történelmi tények igazolták. Székelyföldön adomány nem volt, mert a czimeres levél kérés és adás más fogalom alá esik, tehát tulajdonképeni urbéri viszony nem is létezik. Kimondotta ezt a királyi kormányzék már 1758. január 26-án kelt leiratában, midőn a székely nemesség fogalmát így határozta meg: „tudnivaló dolog az, hogy a székely szabadság sok seculumokat, sok királyok és fejedelmek adományait felyülhaladó, nem valamely személy szerint költ különös levél, hanem az egész székelységet illető közönséges indultummal stanilitatott régi szabadság, de természet szerint való nemesség; s ha sarkalatos elv egy akkoriban nagy tekintéllyel bíró közigatási és törvénykezési végső fórum által mondatott ki, bizonyára figyelembe vétetett az ugynevezett székely constitucziótól kezdve le Verbócziig, s azon innen keletkezett mindazon törvény és jogszokás mely ennek nyílt kimondását indokoltta és védhetővé tette. Ha tehát „régí szabadság és természet szerint való nemesség“ s ha a nemesség primor, primipilus és pioxidariusra egyaránt kiterjed nem is leh-t feltételezni, hogy a koreszmárlási jog egyik vagy másik fokkal lett volna összekötve, következőleg nem is lehet azt földesuri jognak tekinteni, mi akár a primornak akár a pioxidariusnak privilégizáltatott volna; hanem ha csakugyan jog volt, megillette, úgy egyiket, mint a másikat.

Azonban, hogy valami jog fenn legyen szükséges az azzal való élés, — mert az alvó jog elmélete későbbi találmány — de hogy valamelyik székely primor, sőt még primipilus is e jogot valaha gyakorolta, abból valaha valami hasznót húzott volna, hiteles történelmi adatainkban nyoma sincs, s hiába is keresünk ilyféle foglalkozást, az a „siculi nobiles privilegiati“ fogalmával és becsüvel össze nem fért, — sőt nálunk, hol a bor 1848 előtt csak nevével volt ismeretes, hol pálinkát és sört mindenki szabadon főzhetett, tulajdonképeni koresmaüzlet nem is létezhetett.

Ha tehát mint említettük e jogot megteremtették, és jövedelmezővé tették, a 60-as évektől kezdve községeink: nem szabadott azt senkinek lefoglalni a maga részére, vagy legalább a törvényhozásnak nem szabadott azt veleszületett természetétől elvonni. Jól emlékszünk Tisza Kálmán akkori miniszterelnök idevonatkozó nyilatko-

zatára: a mult ismeretén és egy saját viszonyaihoz alkotott constitution kiforrt nemzet jogainak tisztétén alapult az, s nem a mi hibánk, ha a képviselőházban nem volt pártfogónk, ki azt tovább fejlesze.

Igy vagyunk erdeinkkel, erdei legelőinkkel, is, mert jól tudjuk ugyan, hogy magyar földön ez is földesuri jog volt, — de itt nálunk, hol a föld vagy együttes vagy önálló eredeti foglalás, vagy későbbi összevásárlásból áll, hol vannak egyesek kik több száz, sőt ezer holdakra menő erdőséget bírnak tulajdonul, vannak testületek, kik szintén ilyenekkel rendelkeznek: egészen más tekintet alá esik a földesuri jog, mert a mint e havasi területek a tulajdon fogalma szerint el vannak vonva a közhasználat alól, úgy viszont azok tulajdonosai sem használták a község közös tulajdonát képező más havasrészeket. Ebből az tűnik ki, hogy már az első szerzés alkalmával az egyes vagy család a közhelyekből kikapta részét, s nagy jogtalanság volna most azokhoz újra társnak erőszakolni, s éppen földesuri jogon részeltetni.

Vagy vegyük fel az összevásárlás eseteit. E területek alapja talán 10 hold, talán még kisebb, foglalva az is a közséből. Az ügyes szorgalmas szerző addig vásárolta össze a szonszédos területeket, míg lett egy nagy kiterjedésű havasa, használva most saját céljaira. Az előbbi tulajdonosok is apró párczellákat a közséből foglaltak, mi kétségtelen onnan, hogy még ma is e havasi magánterületek között levő kisebb nagyobb erdőségek kivétel nélkül a községek tulajdonát képezik, — s ennek daczára mégis mind az összevásárolt havas tulajdonosa, mind pedig az eladók a megmaradt közös helyekhez birtokaránylag jogosultak lennének.

Vagy vegyük fel a tizesek birtokviszonyait. Minden község rendszeren fel van osztva 3 tizesre ritkább esetben 4—5-re is. E tizesek talán eredetleg, mindenesetre azonban visszamenő századok valamelyikében a községekhez közel fekvő tilalmas erdőségeket meghatározott részekben tulajdonokul kapták, s kezdettől fogva oly módon birtokoják hogyha pl. az altizesi embernek van középtizesben 2—3 belsősége azok után még sem jogosult a középtizesi erdőségekhez s viszont; a jogosultságot tehát kizárólag a lakás szabályozta. Ebben kezdettől fogva a legnagyobb személyi egyenlőség nyilvánult — a birtoknak e természetét senki kétségbe nem vonta, meg nem tagadta, s most ha azon tizesi javak arányosítás tárgyává tétetnek az ott nem lakó idegenek járandóságát csak a törvény erőszakossága teheti jogosulttá.

Felhozzuk még azt is, hogy a Székelyföldön azon közös birtok, mely az ugynevezett ingyenes használat tárgyát képezi, úgy 1848. előtt, mint azután mostanig minden községi bennlakó egyén által szabadon használtatott, tekintet nélkül társadalmi állására; a legelőre annyi marhát hajthatott ki, a mennyit tenyészthetett; az erdőből annyi fát hordhatott, mennyi épületeihez és tűzéhez szükségeltetett, anélkül, hogy ezért valakivel szemben pénzbeli szolgalmányt teljesített volna. 1850 után e közös területek adózás alá vonatván azt a községek pénztára hordozta mostanig anélkül, hogy az ezen közhelyeket használó egyének abban soha egy krajczárral is résztvettek, avagy e kiadást a községgel szemben más módon kiegyenlítették volna. — Pedig a községeknek sem volt semmi más jövedelme, mint néhány feltöltött hely évi bére a tilalmas erdőkből évenként eladott haszonfa ára, s a kihágási büntetésekből befolyt összegek. Ha e vagyon nem a községé, hanem az ugynevezett közbirtokosságé lett volna talán meg engedtetik a használat? talán nem lett volna ki felszólaljon ellene? talán hordozta volna adóját a község? hiszen akkor is volt jogait védő ember akkor is volt nagyobb földbirtokos, ki aránylag a használatban nem vett annyi részt, mint legkisebb birtokos társa. Hanem e gyakorlatban kifejeztetett nyíltan a közös szerzés azon célra, hogy az minden időben községi vagyonnak tekintessék. Hiába keresünk itt alvó jogokat, birtokarányt, — akkor ezek ismeretlenek voltak, — hanem igenis megvolt itt is a közös védelem, a közös nevelési, őrzési és fenntartási kötelezettség, mi aztán az ingyenes használatot egészen más színben tünteti fel s arányosítás jogosultságát teljesen kizárja.

A dolgok természetének és a fennálló gyakorlatnak olyan példái ezek, melyek lehetetlen, hogy gondolkozóba ne ejtsék a velük tüzetesen foglalkozókat, s lehetetlen ennél fogva a partikulárisusra, figyelemmel nem lenni a törvényhatóságnak ha csak a még eddig tiszteletben tartott magánjogokat az abszolút intézkedésnek teljesen odadobni nem akarja.

És vegyük gyakorlati oldalát az 1871. évi IV. tcz. alkalmazásának. Fennebb már említettük, hogy a nehézkes eljárás miatt még egyáltalában semmi eredmény sincs s tudunk esetet, hogy a 16-ik században kérdés tárgyává tett havas feletti per 1889-ben mégis csak egyezséggel oldatott meg. Csak mióta visszaemlékezünk a főperre, és mellékes részeitől kifejezett apróbb perekre több, mint 6000 frt költség fordított. De bármiként történt is, most már meg van a község és község közötti arány állapítva. A havas 1800 hold, jogosult hozzá 6 község legalább 9000 lélekszámmal. A birtokosok száma, a külbirtok figyelembevételé-

vel, mindenesetre kitesz legalább is 3200-at. — Nem nehéz konstatálni ebből a telekkönyvi eredményt. — Ki ellenőrzi a használati arányt? melyik közigazgatási hatóság képes erre? Használatni fog úgy, mint használatot a 16 ik századtól fogva az erősebb, az ügyesebb és a közelebbi által, — mert hiszen mégis csak a használat a cél, nem pedig a telekkönyvi állapot; és értékét a telekkönyvi följegyzés nem fogja emelni, mert mindenki fél az ellenőrizetlen közösség miatt pénzt kockázni tenni.

És így van ez s így is lesz minden többi közhelyivel kisebb-nagyobb mértékben; ha erőszakolják, meg lesz a telekkönyvi följegyzés papiroson, szépen kiszámított arányokban, de a használat marad a régi, kizsákmányolja azt a ravaszabb, az erőszakosabb.

S ez állapot nem változtat a törvény azon intézkedése sem, hogy hiszen a kinek birtoka arányában a közhelyekből 100 hold jut, az külön szakíthatja. Még nem volt eset megyénkben, hogy ily czímen kereset indított volna, nemcsak — hanem tudomásunk szerint nem volt eset arra, hogy az ilyen jogosult a tárgyalások valamelyikénél bárcsak mutatkozott volna. Fél az eredménytől s annak következtetésétől, tudva, hogy a törvény e félszeg intézkedése kisebb birtokú, de vele egyenjogú falusfelei rovására történik. Ez is tehát marad a közre, közprédának anélkül, hogy bár a közpirtokon valami könnyítés történhetne.

E mellett még akkor is, ha a használat a legszebb rendben történne, ha a jogok kölcsönös tiszteletben tartatnának, ott van a birtokváltozás az adás-vevésben, melyet illető helyen soha be nem jelentenek; ott van a birtokváltozás az örökösödésben, melyet az azzal járó terhek miatt éppen titkolnak, s így nem tovább, csak 30—40 év múlva a birtoklásnak olyan képe lesz, mely a telekkönyvi állapot szerint fel nem ismerhető.

Egy további nyug a közbirtokosság szerencsétlen fogalma úgy, a mint közelebbi években a gyakorlati életre reáerőszakolni megkíséreltetett. Hogy e testület ténykedése a mi költséges perlekedési rendszerünk keretébe mikor és egyáltalában be lesz-e illeszthető? nagy kérdés; s hogy e testület ténykedése közigazgatási felügyelet és ellenőrködés nélkül soha sem fog beválni s annálkevésbé megnyugtató lenni, az már ma is bizonyos. Lesz e rendszerrel minden községnek közbirtokossága, s az a közbirtokosság szervezve lesz; lesznek alapszabályai, lesznek tisztviselői; de míg e tisztikar eljárása miatt és általában a közbirtokosság valamelyik tagjának visszaéléseért költséges, hosszadalmas perrel csak a bíróságnál lehet orvoslást szerezni: szegény embernek csak átok is fog az lenni, s a visszaéléseket még vagyonszerű ember sem fogja peres uton megtorolni. Míg e tisztikar ténykedése s általában a birtokosság intézkedése egy feisőbb hatóság ellenőrködésének alávetve nem lesz, mindig tág tere marad az elnyomásnak és visszaélésnek.

Ez tehát, ha még a telekkönyvi állapotok a személyváltozatok szerint napról-napra is följegyztetnének, a tulajdon használatát oly illuzoriussá tenné, s a közönységet s korrupciót annyira terjesztené, hogy a közbirtokosság elnevezése az életben egy gyűlölt kifejezéssé válnék.

Ezek mellett a dolognak ott van a pénzügyi oldala, és ott van másfelől a munkaerőhasztalan elfecsérlése. Minden arányos tárgyalásnak tengeri kigyója a birtoktisztázás, mely évenként legalább kétszer felüti magát, s mely minőségénél fogva a helyszíni vizsgálatot követeli meg; ez pedig természetesen mindig pénzbeli kiadással jár — úgy, hogy midőn végre-valahára bekövetkezik a telekkönyvi állapot feltüntetése: az értéknek bizonyára egy harmada bírónak, ügyvédnek és feleknek kiosztatott; mi bizony az eljárás minőségére elég jellemző. Ezenkívül ott van az eljáró bírák örökös távolléte, folytonos jövés-menése, kik e miatt tulajdonképeni hivatásuknak — a bíraskodásnak — meg nem felelhetvén, akaratlanul okai lesznek a hátrálékok felszaporodásának, s ebben az igazságot kereső felek érdekei megrongálásának.

Egy szóval az arányosításnak semmi gyakorlati haszna nincs, és viszonyaink között nem lehet.

Igyekezünk feltárni ezekben a törvény alkalmazásával járó következményeket s ha mondjuk, hogy azok hosszú 19 év tapasztalataiból merítették, távolról sem a tiszteletlenség vagy a volt földesurak iránti ellenszenv szól belőlünk, — hiszen mi is azok voltunk; mi, a megyét képviselő 220 törvényhatósági tag, vesztünk legtöbbet; hanem nyilatkozatra kényszerít fajunk fenntartására irányuló törekvés; azon pótdától irtózat, mely e nemes és kizárólag csak földművelésre teremtett lovagias nemzetet hazája elhagyására sarkalja.

És azt sem vindikáljuk magunknak, hogy a gyógyszer kezünkben van a baj eltávolítására, de mindenesetre követelünk annyi részt magunknak, hogy mi, kik fájdalmakat éreztünk, mi hallgattasunk meg, mit tapasztaltunk legalkalmasabb szernek a lecsendesítésre? Feleletünk rövid, egyszerű: az 1871. évi IV. tcz. revízióját s addig minden folyó arányosítási lépések megszüntetését. E revízióban pedig székelyföldön a birtokarány alapel-

veinek bizonyos tekintetbeni eltörlését, az erdők és erdei közös legelők községi közvagyon természetének elismerését, örök feloszthatlanságának kimondását, — ezzel kapcsolatosan a korcsmajogok megváltása után befolyt összegek hasontermészetének elismerését, mindkétféle tőke jövedelmének községi háztartásra leendő fordítását, feleslegéből közös iskola-alap teremtését, közművelődési célok támogatását, kezelésére a községi előljáróságok kötelezettségét, a közigazgatás felügyelete és jóváhagyásának feltétele mellett. Az arányosítás elve annyiban tartatván fenn, hogy kinek-kinek birtokarányában házi szükségéhez és a használat alatti erdők mérvéhez képest, a közigazgatási hatóság által jóváhagyott tőárban a szükséges famennyiség kiadassék, — legelőkre pedig szintén ily arányban és feltétel mellett a szarvasmarhák s más házi állatok kihajthatassanak.

Továbbá az úgynevezett művelés alatti mezei és réti határterületen a fordarendszer eltörlését, s következtül a kötelező tagosítás behozatalát, szántó és réti kaszálóterületekre külön-külön, s ebben az eljárás egyszerűsítését, gyorsítását, a szükséges költségeknek az államkincstár által leendő előlegezését 15—20 évi visszafizetési kötelezettséggel.

Átlátjuk, hogy e rövid, egyszerű felelet oly anyagot ölel fel, mely a miénknél sokkal nagyobb jogászokot is megpróbál; de ha lehetett pld. az erdőtörvénybe a magánjogi kérdéseket megszorítólag szabályozni: itt, hol csak képzelt jogok várnak megoldásra, bizonyára nem fog ütközni nehézségekbe.

Ily intézkedéssel megmentjük még virágzó községeinket a végpusztulástól s ezzel egyszerűsítjük eljárt, hogy a nagy eredményeket ígérő erdőtörvényt nem kell irott malasztak tekinteni, minthogy másrészt az arányosításnak előbb-utóbb következzék a tulajdonosok összejátszása az erdőségek magántulajdonná változtatása céljából.

E revízióval a mélyen alá ásott és megrendült alap nem fog ugyan teljesen kijavíthatni, de a további romlás meg fog akadályoztatni, s más eszközök segítségével hozásával bizonyára teljesen ki is lesz egyenlíthető. Annyi mindenesetre elértik, hogy e pótdó-alapban az igazságos arány mellett, egy biztos fedezeti eszköz létesítetik, s nem kell a közigazgatásnak a beszédre egész éven át minden rendelkezésre álló apparátusát felhasználni.

Jogi erőszak kell ahhoz, hogy 42 év után is lépten nyomon földesúri jogokat keressünk a székelyföldön, s ha most, midőn a közigazgatás államosítása s ebben a községek rendezése is az egyenes igazságból és egy népfaj ősi szerkezetén nyugvó gyakorlatból kifejtett állapot figyelembe nem vétetik, hiába lesz minden fáradozás, a cél nem fog megközelíthető, s nemsokára bekövetkezik az idő, midőn — legalább itt nálunk — a nagy állami apparátus önmagát fogja kormányozni.

Kegyeskedjék ezen alázatos feliratunkat a tárgy fontosságához mért figyelembe részesíteni s megyénk tiszta székely lakosságát a magyar hazának megtartani.

Kelt Csikvármegye törvényhatóságának Csikszerebában 1890. október 30-án tartott rendes közgyűléséből.

Alázatos szolgája:

„Csikvármegye közönsége.“

Csikvármegye törvényhatósági bizottsági gyűléséről.

— 1890. december 30.

Vármegyénk törvényhatósága tegnap tartotta meg némely halaszthatatlan ügyek miatt rendkívüli közgyűlését, melyen a tagok nem nagyszámban jelentek meg.

Főispán ur d. e. fél 10 órakor a kebelből kiküldött meghívó bizottság élén a tanácskozási teremben megjelenvén, a gyűlést röviden megnyitotta.

Elsőben is a tvhat. bizottság választott tagjai 1891. évre külgazított névjegyzéke mutatott be, mely tudomásul vétetett s a kormányhoz felterjesztetni határozatott.

A vármegye alispánja bejelentvén, hogy a preszekári és Mosu patakáni vágásokban kihasználandó erdőresznek egy erdőtiszt közbejöttével való kiszakítása és bérbeadására a megyei havasi javak igazgatóját utasította, a közgyűlés a jelentést helybenhagyólag tudomásul vette.

Tölgyes községben a kincstár tulajdonát képező, áruba bocsátott kőházak és hozzátartozó melléképületeknek a megye közönsége által erdői lakul való megvétele elhatározatott az esetben, ha az eladási feltételek kedvezők lesznek.

A megyei tisztviselők nyugdíjszabályzatában észlelt hiányok megszüntetése céljából a nyugdíj-intézet igazgató választmányának következő javaslata fogadtatott el:

a) Minden nyugdíjkiadásnál a szolgálati évek mellett a hónapok is számításba vétessenek, ellenben a napok mellőzendők lesznek.

b) A nyugdíj folyósításánál a szolgálat megszünetése napja vétessék a számítás alapjánál.

c) A kimélt nyugdíj az alap érdekében mindig utólagos havi részletekben folyósíttassék.

d) A nyugdíj kiszabásánál 50 krig terjedő járu lékok mellőztessenek, 50 kron felüliek pedig 1 ftra egészítettessenek ki.

A megyei árvaszék előterjesztése folytán azon okból, mert az árvapénztárban kezelt pénzek az utóbbi időkben ki nem kölcsönözötték s kénytelen volt az árvaszék 23,000 frtot 5% kamatra az adóhivatalnál elhelyezni, — a tvhat. az eddigi 7% kamatnak 6 százalékra való leszállítását 1891 január 1-től megkezdődőleg kimondotta azon megjegyzéssel, hogy a kamatból 5% az árvákat, 1% pedig a tartalékalapot fogja illetni.

Korpos Ádám tölgyesi fakereskedőnek egy a Bisztra, Zsedánpaták és Békás völgyekben tervelt deszkaszakasztó eszterna felépítésére az engedély megadása javaslatba hozatott.

Becze János szentmártoni lakos, volt megyei főerdőörnek végkielégítésképpen a havasi javak pénztárából 400 frt kiizetése megszavaztatott.

Hosszabb vitát idézett elő az EMKE-nek a megye közönségéhez intézett abbéli megkeresése, hogy az alakítandó „Erdélyrészi Kárpátgyűlés“ céljaira a törvényhatóság költségvetésileg bizonyos összeget szavazzon meg.

Az állandó választmány a megkeresést tagok gyűlése végett az alispánnak kiadatni véleményezte, de a kért segélyadást pénz hiányában mellőzni kérte, azonban Molnár József orszgyül. képviselő és biz. tag kétféle felszólalása után a vármegye mint alapító tag az egyesületbe belépik.

A kolozsvári siketnéma intézet felügyelő bizottságának megkeresésére elhatározatott, mikép tekintettel arra, hogy megyénk területén mintegy 189 siketnéma találtak, kiknek neveltetéséről emberbaráti kötelességből gondoskodni kell, mihelyt a megye pénzereje megengedi, egy 3000 forintos pénzalapítvány tétessék le nevezett intézetnél, — vagy pedig évi 160 forint díj mellett a jelentkező szülők siketnémáit taníttatásban fogja részesíteni.

Mint hogy azonban a vármegye ebbéli kezdeményezésére Csáky miniszter idei szept. 22-ről kelt leiratában 1 évi időtartamra az aradi siketnémák intézeténél való neveltetési költségek fedezésére kivételkép a megyei nevelési alapból 300 frt elfordítását engedélyezte, de a távolság miatt ezen összegből Arad helyett jelenleg a kolozsvári intézetben szeredai Hajmód József, kozmási Boga István és lázárvali Nedelka Gyárfás siketnéma fiuk részesíttetnek tanításban, az egy évi próbaidő eredménye után fog a törvényhat. az alapítvány engedélyezése tárgyában említett miniszter urhoz feliratot intézni.

Az EMKE-nek ez évi szept. 7-én Déván tartott gyűlésében saját tőkéje gyarapítására fordítandó sorsjegykölcsön engedélyezése tárgyában a p. ü. miniszteriumhoz intézett felirata az országgyűléshez és Pénzügyminiszter urhoz intézendő pártoló felirattal támogatni határozatott.

A megyei kör- és községi jegyzők egyleti választmánya kérésére a jegyzői nyugdíjalap tőkéjének gyarapítására a törvényhatóság által már korábban adott 1000 frt 5000 ftra kiegészítették.

A somlyói főgymnasiumnál a francia nyelvtanító részére 200 forint a jelen tanévre megszavaztatott s azon várakozásának adott kifejezést a bizottság, hogy az említett tanszék rendszeresítetni fog a rom. kath. státus igazgató tanácsa által.

Császár József bizottsági tag azon indítvány, hogy megyénk területén egy önálló pénzügyigazgatóság felállítása iránt a Pénzügyminiszter és országgyűléshez felirat intéztessék, hosszas vita után tudomásul vétetett azon helyes indokból, mert a törvényhatóság a mult évben nemcsak felirattal járult az említettek elébe, hanem küldött-ségileg is személyesen megtalálta illető szakügyéségeket a szóban forgó hivatal rendszeresítése iránt s ez alkalomból biztosítást is nyert az ügy kedvező megoldásáról. Ugyanazért helytelen lett volna egy újabb felirattal bizalmatlanságot kelteni azokkal szemben, kik már egyszer biztosították a megyét a kedvező megoldásról.

Csedő István bizottsági tag által hosszabb indokolás mellett benyújtott azon indítvány, melyben kimondani kérte, hogy az italmérsi jövedéket Csikmegye birtokossága s más bérlők által fizetett, vagy egy általános összegben megállapítandó bérfizetés mellett a p. ü. miniszteriumtól bére vegye s bírássék rá a kormány, miszerint engedtessek meg a gazdaközönségnek természetnyelveit saját belátása szerint értékesíteni s a kis üstökkel pálinkát is főzhetni, — beható eszmecsere után az abban foglalt eszmék némelyikének figyelembevételével az indítvány javaslatlattel végett egy szűkebbkörű bizottságnak adatott ki.

Több községi ügyek letárgyalása után az ülés d. u. 2 órakor bezáratott.

A tisztelt Házból.

A képviselőház 1890. decz. 24 én tartotta utolsó ülését, Péchy Tamás elnöke alatt. — Ez ülésen a főrendiházról érkezett üzeneteket vették tudomásul. Az üzenetek szerint a főrendiházhoz felterjesztett törvényjavaslatok változatlanul mentek keresztül — s így azok most már legfelsőbb szentesítés végett felterjeszhetők. — Ezután elnök kijelentette, hogy ez a házunk ez évben utolsó ülése és a képviselőknek boldog ünnepeket kívánt. Az alig 10 percig tartó ülés az elnök életével végződött.